

Цалан М. І.

кандидат економічних наук,

*доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Галай Я. Я.

магістр

Ужгородського національного університету

Tsalan Myroslava

PhD in Economics,

*Associate Professor of the Department of International Economic Relations
Uzhhorod National University*

Halai Yaroslava

Master

Uzhhorod National University

ЗАГОСТРЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ КРИЗИ У СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ЯК РЕЗУЛЬТАТ ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В УКРАЇНУ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню ризиків наростання продовольчої кризи у системі світового господарства у зв'язку з вторгненням військ Російської Федерації на територію України. Розкрито сутність понять «продовольча безпека» та «продовольча криза». Наведено головні причини поглиблення продовольчої кризи в нинішніх умовах. Представлено відсоткову частку світового експорту України та Російської Федерації. Визначено місце та роль України у забезпеченні продовольчої безпеки у системі світового господарства. Розкрито основні перепони для повноцінної діяльності українського аграрного сектору економіки та забезпечення Україною суттєвої частини продовольчих ресурсів для низки країн через вторгнення Російської Федерації на територію України. Наведено рекомендації ФАО для країн світу та України задля не допущення наростання продовольчої кризи у системі світового господарства.

Ключові слова: продовольча криза, продовольча безпека, продовольство, світове господарство, російсько-українська війна, експорт, сільськогосподарська продукція.

Вступ та постановка проблеми. Продовольча криза є однією з найсерйозніших проблем, що хвилюють світову цивілізацію та країни світу в умовах зростання сучасних глобальних загроз. До важливих завдань, що стоять перед країнами світу відноситься стійке і стабільне розв'язання продовольчої проблеми населення світу, що постійно зростає, а також значне збільшення продовольчої доступності в довгостроковій перспективі. Україна – це один з найголовніших гарантів продовольчої безпеки у світі, оскільки забезпечує суттєву частину продовольчих ресурсів для низки країн. Вторгнення Російської Федерації на територію України істотно поколихнуло стан продовольчої безпеки у системі світового господарства та сприяє наростанню продовольчої кризи, найгіршої від часів Другої світової війни. Повноцінна діяльність аграрного сектору економіки України виступає істотним фактором забезпечення продовольчої безпеки у системі світового господарства. Кожен день війни Російської Федерації проти України наближає мільйони найбільш бідних верств населення до голоду, у зв'язку з чим війна повинна терміново бути зупинена.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання продовольчої кризи, яка наростає у зв'язку з невинуватим вторгненням Російської Федерації на територію України, присвячена низка наукових робіт, оскільки це питання є вкрай важливим в нинішніх умовах. Зокрема, слід зазначити напрацювання Н.М. Гавриленко, Г.М. Широкого, Р.Е. Юлдашева [1], О.В. Гулак, Л.В. Головій [2], Н.Л. Родіонової, А.В. Дергач, Г.О. Гудзь [3], Г.М. Чоботько, Л.А. Райчук, І.К. Швиденко [4] та ряду інших науковців, які розкривають вплив російсько-української війни на світову продовольчу кризу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне напрацюванням науковців, варто зазначити, що й донині питання наростання продовольчої кризи у системі світового господарства через вторгнення військ Росії на територію України є актуальним у зв'язку з продовженням воєнних дій Росії в Україні. Зокрема, особливої уваги потребують питання визначення заходів для країн світу та України, направлених на не допущення поглиблення продовольчої кризи у системі світового господарства.

Мета статті: окреслення ризиків наростання продовольчої кризи через вторгнення військ Російської Федерації на територію України, що виступає однією з найбільших країн-експортерів сільськогосподарської продукції у світі, а також визначення заходів з метою недопущення катастрофічних наслідків у системі світового господарства.

Результати дослідження. У системі світового господарства основоположним показником життя та найбільш вагомим життєвим ресурсом людства є продовольство, рівень забезпеченості яким, дозволяє здійснювати об'єктивну оцінку якості життя людей. На сьогодні, продовольчій кризі приділяється особливе значення на світовому рівні, оскільки у XXI столітті вказана проблема й досі є невирішеною. Як правило, дефіцит продовольства сприймається як лихо, у той час, як його відсутність є катастрофою, що представляє безпосередню загрозу для життя чи засобів існування. Така значущість продовольчої проблеми, перш за все, криється у тому, що потреба у їжі – це найголовніша та першочергова потреба в ієрархії потреб людини. Так, продовольство, а також його виробництво, розподіл та споживання є найвагомішими елементами функціонування світової господарської системи.

Нестача або відсутність продовольства підриває продовольчу безпеку й спричиняє появу різноманітних форм прояву продовольчої кризи: неповноцінного харчування, недоїдання чи голоду [3]. З огляду на вагомість продовольства для людства, особливий рівень уваги світової спільноти до вирішення вказаної проблеми була привернута починаючи з 70-х рр. ХХ ст. Так, за сприяння ООН в 1974 р. було ухвалено «Декларацію про ліквідування голоду і недоїдання», де термін «продовольча безпека» вперше задекларував обсяг й стабільність постачання харчів, згодом було доповнено такі поняття, як «доступ всіх людей весь час», а також «достатність продуктів харчування для активного і здорового життя» [5]. Декілька років згодом, на Всесвітньому Продовольчому Саміті, який був організований Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН (Food and Agriculture Organization, FAO, ФАО), було чітко визначено, що: «продовольча безпека – це коли людина постійно має фізичний, соціальний і економічний доступ до достатніх, безпечних та корисних продуктів, які забезпечують її потреби й харчові переваги для активного і здорового життя» [6]. При цьому, під продовольчою кризою розуміється одна із найвагоміших глобальних проблем людства, що полягає в масовому недоїданні й голоді суттєвої частини населення у планетарному масштабі, перш за все у слабозвинених країнах світу [7, с. 189].

Сьогодні питанням продовольчої безпеки займається Всесвітня продовольча програма (ВПП), що представляє собою ланку Організації Об'єднаних Націй (ООН) та являється найбільшим підрозділом гуманітарної допомоги на світовому рівні. Відповідно до даних, представлених станом на 2022 рік, на постійній основі голодує орієнтовно 828 мільйонів людей, а кількість тих, хто стикається з гострою нестачею їжі, зросла з 2019 року зі 135 мільйонів до 345 мільйонів. В загальному, п'ятдесят мільйонів людей у сорока п'яти країнах баланують на межі голоду [8]. При цьому, головними причинами існування продовольчої кризи виступають наступні:

- конфлікти, які все ще лишаються найбільшою рушійною силою голоду, оскільки 60% голодуючих у світі живуть у регіонах, що охоплені війсьними діями та конфліктами. Відповідно до даних ВПП, події, що відбуваються в Україні є ще одним доказом того, як конфлікт живить голод, змушуючи людей залишати їхні домівки та знищуючи їхні джерела доходу;

- кліматичні кризи, які знищують життя, врожай і засоби до існування, а також підривають здатність людей прогнати себе;

- економічні наслідки пандемії COVID-19, які спричинили безпрецедентне зростання голоду;

- витрати також є найвищими за весь час: місячні операційні витрати Всесвітньої продовольчої програми на 73,6 млн доларів США перевищують середні показники 2019 року – відбулось істотне зростання на 44%. Додаткові кошти, що нині витрачаються на експлуатаційні витрати, раніше могли б прогнати 4 мільйони людей протягом 1 місяця [8].

Ще однією причиною продовольчої кризи виступає ріст кількості населення. Зокрема, відповідно до даних ООН, населення світу складатиме орієнтовно 9,7 мільярда осіб до 2050 року [9]. У зв'язку з тим, що населення світу має тенденцію до зростання (рис. 1), продовольча криза набуває ще більшої актуальності через важливість потреби забезпечити підвищення виробництва продуктів харчування, їх розподілу та доступності.

Станом на вересень 2022 року, населення світу складає 7,9 мільярда осіб. Динаміка населення світу підтверджує те, що прояви продовольчої кризи у системі світового господарства мали місце ще задовго до початку вторгнення Російської Федерації на територію України. Стрімко почала наростати продовольча криза у системі світового господарства під час пандемії COVID-19, але з початком російсько-української війни загрожує стати однією з найбільш масштабних з часів Другої світової війни, що, власне підтверджує Жозеп Боррель – високий представник Європейського Союзу із закордонних справ та безпеки, зазначаючи наступне: «Продовольчий ринок ще до війни був у стані стресу, але після нападу Росії на Україну ця криза значно поглибилася. Сьогодні вона ставить під загрозу продовольчу безпеку мільйонів людей у багатьох частинах світу. Російські війська обстрілюють українські поля, перешкоджаючи посіву сільськогосподарських культур, грабуючи продовольчі запаси, блокуючи українські порти, таким чином, підвищуючи ціни на продукти харчування та добрива, які різко зросли в багатьох частинах світу» [11]. Вищезазначене можна пояснити тим, що Україна та Росія являються великими виробниками сільськогосподарської продукції. Зокрема, місце України у світі як важливого агровиробника підтверджують світові і європейські рейтинги (табл. 1).

Окрім того, Росія та Україна виступають ключовими сільськогосподарськими гравцями на світовому ринку, а також головними постачальниками основних сільськогосподарських товарів, включаючи пшеницю, кукурудзу та соняшникову олію, водночас, Росія є найбільшим у світі експортером добрива. Відсоткова частка світового експорту України та Росії у 2021 році мала наступний вигляд (табл. 2).

Варто зазначити, що декілька регіонів сильно залежать від імпорту з України та Росії для їх базового харчування. Так, Російська Федерація та Україна разом забезпечують понад 50 % імпорту зерна у Північній Африці та на Близькому Сході, в той час, як країни Східної Африки імпортують 72% своїх зернових з Росії та 18% з України. Загалом, відсоткове співвідношення світового експорту зерна станом на 2021 рік представлено на рис. 2.

Якраз у зв'язку з вищезазначеним, вторгнення Російської Федерації в Україну становить суттєву загрозу для продовольчої безпеки низки країн світу. Зокрема, російсько-українська війна здійснить істотний вплив на продовольчу безпеку головних імпортерів зерна з України (рис. 3).

Дані рис. 3 демонструють, що станом на 2021 рік найбільшим імпортером зерна з України став Китай

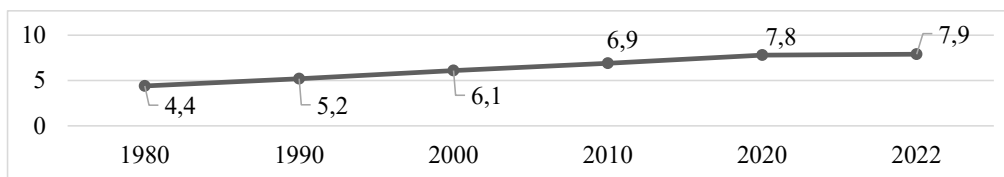

Рис. 1. Динаміка населення світу протягом 1980–2022 рр., млрд осіб

Джерело: складено автором на основі [10]

Таблиця 1

Місце України у європейському та світовому рейтингу як важливого агровиробника на світовій арені

Напрямок української агродіяльності/агровиробництва	Місце
у Європі у відповідності до площі орних земель	1
на світовому рівні у відповідності до площі чорнозему (25% світового обсягу)	3
на світовому рівні у відповідності до експорту соняшникової олії	1
на світовому рівні у відповідності до виробництва ячменю	2
на світовому рівні у відповідності до експорту ячменю	4
у відповідності до величини виробник та найбільший експортер кукурудзи у світі	3/4
найбільший виробник картоплі у світі	4
виробник жита у світі у відповідності до величини	5
на світовому рівні з експорту пшениці	8

Джерело: [2, с. 68]

Таблиця 2

Частка світового експорту у 2021 році, %

Товари, що експортуються	Україна	Росія	Росія та Україна
Пшениця	10	24	34
Кукурудза	15	2	17
Ячмінь	13	14	27
Соняшникова олія	31	24	55
Макуха соняшникова	61	20	81
Рослинні олії	-	-	10
Біла риба (Алякинський минтай)	-	16	-
Мінеральні проміжні добрива		13	
Готові добрива		16	
Калорійність їжі, що торгується по всьому світу	6	5.8	11.8

Джерело: складено автором на основі [12; 13]

(2552 мільйонів доларів), що складає орієнтовно одну п'яту експорту українського зерна. Друге місце займає Індонезія, третє – Іспанія.

Не можна не відзначити важливість української сільськогосподарської продукції для країн Азії, Близького Сходу та Північної Африки, куди експортуються не лише зерно, ячмінь, пшениця й кукурудза, але й соняшникова олія, продукти перероблення насіння соняшнику [1]. Що ж стосується Росії, то ряд країн відмовилось від імпорту російського зерна. Однак, не дивлячись на війну, основні імпортери продовжують одержувати постачання російського зерна. Мова йде про Ірак, Єгипет й Саудівську Аравію [15]. У той самий час, Росія торгує не лише російським зерном, але й тим, що було вкрадено в Україні [16].

Прояви продовольчої кризи, які були спричинені вторгненням Російської Федерації в Україну, вже спостерігаються в країнах Близького Сходу та Африки. Зрозумілим є те, що Чорноморський регіон здійснює істотний вплив на утворення світових цін на сільськогосподарську продукцію, а також, будучи великим експортером зерна, трансформує глобальні продовольчі ринки. Вже можна

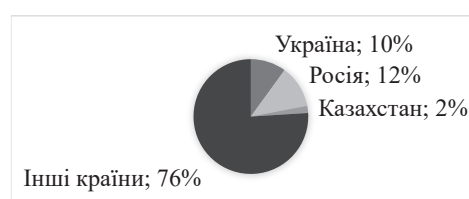

Рис. 2. Співвідношення світового експорту зерна, 2021 р., %

Джерело: складено автором на основі [14]

спостерігати істотне підвищення цін на продукти харчування й дефіцит основних сільськогосподарських культур, що раніше постачались Україною, що, власне, демонструють рис. 4 та рис. 5 [3].

Варто зазначити, що нестача продовольства надалі може виступити причиною ще більшого рівня злиднів й голоду мільйонів людей. Не дивлячись на вищезазначене, Росія продовжує нищити на території України зерносховища, продовольчі склади, транспортну інфра-

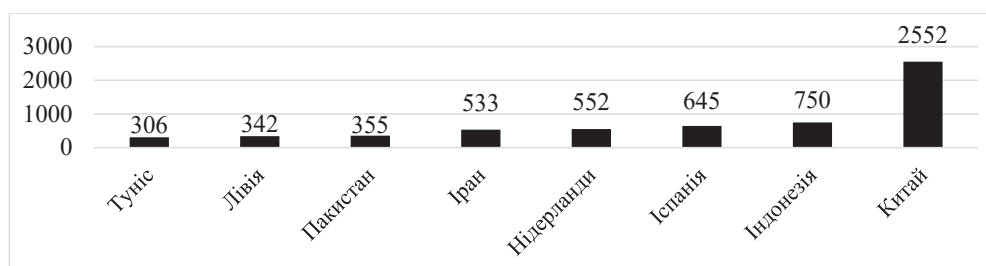

Рис. 3. Найбільші імпортери зерна з України у 2021 році, млн дол

Джерело: складено автором на основі [12]

Рис. 4. Динаміка індексу світових цін на зернові протягом 2011–2022 років, %

Джерело: складено автором на основі [1]

Рис. 5. Динаміка світових цін на олії протягом 2011–2022 років, дол. США за т

Джерело: складено автором на основі [1]

структуру, а також стає на перешкоді проведенню сільськогосподарських робіт. Такі дії можна розцінювати як такі, що є направлені на створення гуманітарної катастрофи не тільки в Україні, а й у всьому світі. Продовольча

безпека у системі світового господарства порушується також через блокування Росією доступу до українських портів [3]. Окрім того, істотні фінансові виклики постають перед українськими та закордонними виробниками

Таблиця 3

Прогноз урожаю 2022 р. до 2021 р. за різної доступності посівних площ

Область	Площа посіву	Прогноз урожаю у 2022 р. до 2021 р., млн т	
	%	зернових і зернобобових	технічних
1	2	3	4
Донецька (без тимч. окуп. тер. станом на 23.02.2022 р.)	75	1,00	0,36
	50	0,67	0,24
	25	0,33	0,12
Запорізька	75	1,70	0,57
	50	1,10	0,38
	25	0,57	0,19
Київська	75	2,00	0,84
	50	1,30	0,56
	25	0,68	0,28
Луганська	75	0,58	0,34
	50	0,39	0,22
	25	0,19	0,11
Миколаївська	75	1,70	0,58
	50	1,10	0,38
	25	0,58	0,19
Одеська	75	3,90	0,90
	50	2,60	0,60
	25	1,30	0,30
Сумська	75	1,80	0,46
	50	1,20	0,31
	25	0,61	0,15
Харківська	75	2,20	0,74
	50	1,50	0,79
	25	0,74	0,24
Херсонська	75	1,62	0,53
	50	1,08	0,35
	25	0,54	0,18
Чернігівська	75	2,58	0,53
	50	1,72	0,35
	25	0,86	0,18

Джерело: [4, с. 14; 18]

продовольства. У зв'язку з руйнуванням Росією інфраструктури України, знизилась кредитні рейтинги відомих аграрних компаній. Завдала шкоди заборона Національного банку України провадити транскордонні перекази валютних цінностей з України [17].

Все перелічене може мати як короткострокові, так і довгострокові негативні наслідки як для України, так і для всього світу загалом. У 2022 році очікується суттєво нижчий врожай від того, що був зібраний у 2021 році [3]. Спеціалісти видання *Latifundist* спрогнозували скільки буде втрачено врожаю 2022 року, якщо на 75%, 50% та 25% земель певної області України будуть вестись бойові дії через що посівну кампанію буде провести неможливо (табл. 3).

Відповідно до даних Міністерства аграрної політики та продовольства України, станом на 16 червня 2022 року посівна кампанія була завершена. Прогнозовані посіви головних ярих сільськогосподарських культур під урожай 2022 року на території, контрольованій Україною, склали 14,1 млн га, що на 2,8 млн га менше від показника 2021 року (тоді показник склав 16,9 млн га). Відповідно до загального результату, всього було засіяно 95% площ від прогнозованих, що склало 13,4 млн га. Згідно з підсумками посівної кампанії 2022 року, найсуттєвіша зміна в структурі посівів стосувалася пшениці, кукурудзи, соняшника та сої. При цьому, площа посівів сої і ярої пшениці лишилась на рівні 2021 року. Разом з тим, площі посівів під соняшник скоротились, порівняно з 2021 роком, проте несуттєво та зберегли високий показник у 4,7 млн га. Також відбулося скорочення посівів кукурудзи: 4, 6 млн га у 2022 році проти 5, 500 млн га у 2021 році [19]. Не дивлячись на те, що вдалось засіяти практично всі доступні території у складних умовах через артилерійські й ракетні обстріли, замінування, дефіцит пального, ускладнену логістику й комендантську годину, аграрії прогнозують, що врожайність суттєво знизиться [20]. Саме тому, Україна не буде спроможною здійснювати експорт продовольства в тій кількості, що є необхідною для задоволення потреб головних імпортерів української сільськогосподарської продукції, що, власне, сприятиме наростанню продовольчої кризи у системі світового господарства.

Окрім того, довготривала війна може спричинити такі тяжкі наслідки для України, як масовий відтік людського капіталу, завдання серйозної шкоди виробничим потужностям і інфраструктурі на низку років вперед, у зв'язку з чим наростання продовольчої кризи – невідворотне [3].

Світова спільнота додаткових ризиків стосовно нарощення продовольчої кризи одержує також й через санкції та економічну кризу в Росії, що поглинає вказану країну, зокрема, і у зв'язку з закриттям для держави-агресора поставок з низки країн світу, розриву економічних відносин та зв'язків, а відтак, й відсутності можливості експортувати суттєву частину продовольчих ресурсів [2, с. 67].

ФАО задля того аби не допустити наростання продовольчої кризи у системі світового господарства, зумовленої війною Російської Федерації проти України рекомендує для країн вживати наступний ряд заходів:

- забезпечити прозорість ринку сільськогосподарської продукції. Для цього слід розвивати та зміцнювати АМІС – Систему інформаційного забезпечення ринків сільськогосподарської продукції – міжвідомчу платформу, призначену для підвищення прозорості продовольчих ринків;

- створити глобальний механізм фінансування імпорту продовольства для допомоги країнам у подоланні підвищення цін на продукти харчування. Мається на увазі задоволення потреб тільки країн з низьким та нижчим за середній рівень доходу громадян, країн – чистих імпортерів продовольства й обраних одержувачів

допомоги від Міжнародної асоціації розвитку. Існує можливість автоматичної стабілізації ситуації з фінансуванням у майбутньому завдяки спеціальним умовам. У тих, у кого є право на одержання допомоги, на себе беруть зобов'язання щодо нарощування інвестицій у сільське господарство, що дасть можливість в майбутньому зменшити їх потреби в імпорті;

- утриматись країнам від запровадження експортних обмежень, що можуть спричинити подальше підвищення цін на продовольство й підірвати довіру до світових ринків;

- знайти країнам, що є залежними від сільськогосподарської продукції України й Російської Федерації, альтернативних постачальників, здійснити забезпечення використання наявних продовольчих запасів на ефективному рівні й збільшити виробництво власної продукції;

- вживати заходи задля запобігання розповсюдження африканської чуми, а також інших хвороб сільськогосподарських тварин через використання передових практик ведення господарства [21].

Головна ціль перелічених заходів – подолати кризу, не допустити її нарощування, вони не мають посилювати ситуацію з відсутністю продовольчої безпеки, а навпаки, повинні підвищувати стійкість до потрясінь [21].

У зв'язку з тим, що Україна виступає найбільшим експортером сільськогосподарської продукції у світі, наша країна також має вжити заходів, які будуть направлені на недопущення нарощення продовольчої кризи у системі світового господарства, а також забезпечення продовольчої безпеки всередині країни. Зокрема, такими заходами можуть бути наступні:

- підтримати вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції. Слід поповнювати насіннєвий фонд, поновлювати постачання пального, закупку засобів захисту рослин й добрив. Варто підтримувати розвиток тваринництва, а точніше, забезпечити вказаний сектор кормами й препаратами задля того аби зменшити ризик порушень в роботі, спричинених військовою агресією Російської Федерації проти України, аби зменшенням запасів. Всі вказані заходи нададуть можливість забезпечити продовольством Україну, а також поновити експортні поставки в країни що їх потребують;

- запровадження податкових пільг для аграріїв;

- забезпечення захисту кредитування агровиробництва державними гарантіями й мінімальними відсотками для вказаної групи суб'єктів;

- продовжувати співпрацювати із країнами, що підтримують незалежність й територіальну цілісність України, міжнародними фінансовими, неурядовими організаціями, агентствами Організації об'єднаних націй, що можуть надати як фінансову, так і гуманітарну допомогу;

- здійснити адаптацію логістичної системи з метою поновлення експортних поставок сільськогосподарської продукції на період блокування морських портів військами Російської Федерації [1; 2; 3].

Висновки. У світовому вимірі Україна забезпечує суттєву частину продовольчих ресурсів для низки країн, виступаючи суттєвим фактором забезпечення продовольчої безпеки у системі світового господарства. Й до нині проблема продовольчої кризи виступає однією з найсерйозніших проблем, зокрема, у зв'язку зі зростанням кількості населення у світі, конфліктами між країнами, кліматичними кризами, економічними наслідками пандемії COVID-19 тощо. Незаконне вторгнення військ Російської Федерації суттєво погіршило ситуацію у системі світового господарства, спровокувавши поглиблення продовольчої кризи. У випадку затяжної війни та не вжиття належних заходів, наслідки для найбільш бідних верств

населення у світі можуть стати катастрофічними. FAO було надано рекомендації для країн, які слід дотримуватись задля того аби не допустити наростання продовольчої кризи у системі світового господарства. З метою стабілізації продовольчої ситуації в середині України доцільно вживати заходів з підтримки вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції; продовження співпраці з країнами, які підтримують незалежність й територі-

альну цілісність України; здійснити адаптацію логістичної системи для поновлення експортних поставок тощо.

У зв'язку з тим, що воєнні дії Російської Федерації на території України продовжуються, подальших досліджень потребують питання пошуку та впровадження подальших заходів як в Україні, так і в інших країнах світу, направлених на недопущення катастрофічного наростання продовольчої кризи у системі світового господарства.

Список використаних джерел:

1. Гавриленко Н.М., Широкий Г.М., Юлдашев Р.Е. Світова продовольча криза як наслідок війни РФ проти України. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2022. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/svitova_prod_kryza_09042022.pdf (дата звернення: 10.09.2022).
2. Гулак О.В., Головій Л.В. Світова продовольча криза як непрямий наслідок війни в Україні. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*: Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing». 2022. С. 64–72.
3. Родіонова Н.Л., Дергач А.В., Гудзь Г.О. Світова продовольча криза як наслідок російсько-української війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1463> (дата звернення: 10.09.2022).
4. Чоботько Г.М., Райчук Л.А., Швиденко І.К., Кучма М.Д., Височанська М.Я. Російсько-українська війна як чинник світової продовольчої кризи. *Збалансоване природокористування*. 2022. № 1. С. 12–20.
5. Universal Declaration on the Eradication of Hunger and Malnutrition adopted by the World Food Conference endorsed by General Assembly resolution 3348 (XXIX) of 17 December 1974. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/universal-declaration-eradication-hunger-and-malnutrition> (дата звернення: 11.09.2022).
6. Declaration of the World Summit on Food Security. URL: https://www.fao.org/fileadmin/templates/wsfs/Summit/Docs/Final_Declaration/WSFS09_Declaration.pdf (дата звернення: 11.09.2022).
7. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. Т. 2 / за ред. С.В. Мочерного. Львів : Світ, 2006. 568 с.
8. A global food crisis. 2022: a year of unprecedented hunger. *World Food Programme*, 2022. URL: <https://www.wfp.org/global-hunger-crisis> (дата звернення: 12.09.2022).
9. UN population report: 9.7 billion on Earth by 2050. URL: <https://news.un.org/en/story/2019/06/1040621> (дата звернення: 13.09.2022).
10. Worldometer: світова статистика у реальному часі. URL: <https://www.worldometers.info> (дата звернення: 13.09.2022).
11. Продовольча криза та нові виклики для світу: висновки Ради міністрів закордонних справ. *Представництво Європейського Союзу в Україні*. 2022. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/продовольча-криза-та-нові-виклики-для-світу-висновки-ради-міністрів-закордонних_uk?s=232 (дата звернення: 14.09.2022).
12. AMIS Market Monitor. № 101. September, 2022. URL: http://www.amis-outlook.org/fileadmin/user_upload/amis/docs/Market_monitor/AMIS_Market_Monitor_current.pdf (дата звернення: 15.09.2022).
13. Caprile A. Russia's war on Ukraine: Impact on food security and EU response. *European Parliament*. 2022. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729367/EPRS_ATA\(2022\)729367_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729367/EPRS_ATA(2022)729367_EN.pdf) (дата звернення: 15.09.2022).
14. Cramon-Taubadel S. Russia's invasion of Ukraine – implications for grain markets and food security. *Agrar Debatten*. 2022. URL: <https://agrardebatten.de/agrarzukunft/russias-invasion-of-ukraine-implications-for-grain-markets-and-food-security/> (дата звернення: 16.09.2022).
15. Росія вивезла у Сирію 100 тисяч тонн краденого українського зерна. *Hmarochos.kiev*. 2022. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2022/06/03/rosiya-vyvezlau-syriyu-100-tysyach-tonn-kradenogo-ukrayinskogo-zerna> (дата звернення: 17.09.2022).
16. Туреччина купує вкрадене Росією українське зерно. *Unian*. 2022. URL: <https://www.unian.ua/economics/agro/turechchina-kupuue-vkradene-rosiyeu-ukrajinske-zerno-posol-novini-11852499.html> (дата звернення: 17.09.2022).
17. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова від 24.02.2022 № 18. *Правління Національного банку України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22> (дата звернення: 18.09.2022).
18. Демчук В., Король О., Ярошенко С. Скільки площ Україна не зможе засіяти навесні 2022 і скільки врожаю недоотримає? Прогнози та аналітика. *Latifundist*. 2022. URL: <https://latifundist.com/blog/read/2871-skilki-ploshch-ukrayina-ne-zmozhe-zasiyati-navesni-2022-prognozi-ta-analitika> (дата звернення: 18.09.2022).
19. В Україні завершена посівна кампанія 2022. *Міністерство аграрної політики та продовольства України*. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukrayini-zavershena-posivna-kampaniya-2022> (дата звернення: 19.09.2022).
20. Оленін А. Посівна воєнного часу. *LB.ua*. 2022. URL: https://lb.ua/economics/2022/06/14/519990_posivna_voienogo_chasu.html (дата звернення: 19.09.2022).
21. G7: FAO puts forward proposals to address current and future food shortages. *Food and Agriculture Organization of the United Nations*. 2022. URL: <https://www.fao.org/newsroom/detail/g7-fao-food-shortages-agriculture-ukrainerussi-a-germany/en> (дата звернення: 19.09.2022).

References:

1. Ghavrylenko N.M., Shyrokyj Gh.M., Juldashv R.E. (2022) Svitova prodovoljcha kryza jak naslidok vijny RF proty Ukrajin [The world food crisis as a consequence of the war of the Russian Federation against Ukraine]. *Nacionalnyj instytut strategichnykh doslidzhenj*. Available at: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/svitova_prod_kryza_09042022.pdf (accessed 10 September 2022).
2. Ghulak O.V., Gholovij L.V. (2022) Svitova prodovoljcha kryza jak neprjamyj naslidok vijny v Ukrajin [The world food crisis as an indirect consequence of the war in Ukraine]. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*: scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», pp. 64–72.
3. Rodionova N.L., Derghach A.V., Ghudzj Gh.O. (2022) Svitova prodovoljcha kryza jak naslidok rosijsjko-ukrajinsjkoji vijny [The world food crisis as a consequence of the Russian-Ukrainian war]. *Ekonomika ta suspiljstvo*, vol. 40. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1463> (accessed 10 September 2022).

4. Chobotjko Gh.M., Rajchuk L.A., Shvydenko I.K., Kuchma M.D., Vysochansjka M.Ja. (2022) Rosijsjko-ukrajinsjka vjna jak chynnyk svitovoji prodovoljchoji kryzy [The Russian-Ukrainian war as a factor in the global food crisis]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannja*, no. 1, pp. 12–20.
5. Universal Declaration on the Eradication of Hunger and Malnutrition adopted by the World Food Conference c endorsed by General Assembly resolution 3348 (XXIX) of 17 December 1974. Available at: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/universal-declaration-eradication-hunger-and-malnutrition> (accessed 11 September 2022).
6. Declaration of the World Summit on Food Security. Available at: https://www.fao.org/fileadmin/templates/wsfs/Summit/Docs/Final_Declaration/WSFS09_Declaration.pdf (accessed 11 September 2022).
7. Mochernyj S.V. (ed.) (2006) *Ekonomichnyj encyklopedychnyj slovnyk* [Economic encyclopedic dictionary]: T. 2. Lviv: Svit.
8. A global food crisis. 2022: a year of unprecedented hunger (2022) World Food Programme. Available at: <https://www.wfp.org/global-hunger-crisis> (accessed 12 September 2022).
9. UN population report: 9.7 billion on Earth by 2050. Available at: <https://news.un.org/en/story/2019/06/1040621> (accessed 13 September 2022).
10. Worldometer: svitova statystyka u realnomu chasi [Worldometer: world statistics in real time]. Available at: <https://www.worldometers.info> (accessed 13 September 2022).
11. Prodovoljcha kryza ta novi vyklyky dlja svitu: vysnovky Rady ministriv zakordonnykh sprav (2022) [Food crisis and new challenges for the world: conclusions of the Council of Ministers of Foreign Affairs]. Predstavnytvo Jevropejsjkogho Sojuzu v Ukraini [Representation of the European Union in Ukraine]. Available at: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/prodovoljcha-kryza-ta-novi-vyklyky-dlja-svitu-vysnovky-rady-ministriv-zakordonnykh-uk?s=232> (accessed 14 September 2022).
12. AMIS Market Monitor. № 101. September (2022). Available at: http://www.amis-outlook.org/fileadmin/user_upload/amis/docs/Market_monitor/AMIS_Market_Monitor_current.pdf (accessed 14 September 2022).
13. Caprile A. (2022) Russia's war on Ukraine: Impact on food security and EU response. *European Parliament*. Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729367/EPRS_ATA\(2022\)729367_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729367/EPRS_ATA(2022)729367_EN.pdf) (accessed 15 September 2022).
14. Cramon-Taubadel S. (2022) Russia's invasion of Ukraine – implications for grain markets and food security. *Agrar Debatten*. Available at: <https://agrardebatten.de/agrarzukunft/russias-invasion-of-ukraine-implications-for-grain-markets-and-food-security/> (accessed 16 September 2022).
15. Rosija vyvezla u Syriju 100 tysjach tonn kradenogho ukrajinsjkogho zerna (2022) [Russia exported 100,000 tons of stolen Ukrainian grain to Syria]. *Hmarochos.kiev*. Available at: <https://hmarochos.kiev.ua/2022/06/03/rosiya-vyvezlau-syriyu-100-tysjach-tonn-kradenogo-ukrayinskogo-zerna> (accessed 17 September 2022).
16. Turechchyna kupuje vkradene Rosijeju ukrajinsjke zerno (2022) [Turkey buys Ukrainian grain stolen by Russia]. *Unian*. Available at: <https://www.unian.ua/economics/agro/turechchina-kupuye-vkradene-rosiyeyu-ukrajinske-zerno-posol-novini-11852499.html> (accessed 17 September 2022).
17. Pro robotu bankivskojji systemy v period zaprovadzhennja vojennogho stanu: Postanova vid 24.02.2022, no. 18 [On the operation of the banking system during the introduction of martial law: Resolution dated 24.02.2022, no. 18]. *Pravlinnja Nacionaljnogho banku Ukrainy* [Board of the National Bank of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22> (accessed 18 September 2022).
18. Demchuk V., Korolj O., Jaroshenko S. (2022) Skiljky ploshh Ukrainja ne zmozhe zasijaty navetni 2022 i skiljky vrozhajju nedootrymajje? Proghnozy ta analytika [How many areas will Ukraine not be able to sow in the spring of 2022 and how many crops will it lack? Forecasts and analytics]. *Latifundist*. Available at: <https://latifundist.com/blog/read/2871-skilki-ploshch-ukrayina-ne-zmozhe-zasijaty-navetni-2022-proghnozy-ta-analytika> (accessed 18 September 2022).
19. V Ukraini zavershena posivna kampanija (2022) [The sowing campaign has been completed in Ukraine]. Ministerstvo aghrarnoji polityky ta prodovoljstva Ukrainy [Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukraini-zavershena-posivna-kampaniya-2022> (accessed 17 September 2022).
20. Olenin A. (2022) Posivna vojennogho chasu [Wartime sowing]. *LB.ua*. Available at: https://lb.ua/economics/2022/06/14/519990_posivna_voiennoho_chasu.html (accessed 19 September 2022).
21. G7: FAO puts forward proposals to address current and future food shortages (2022) Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2022. Available at: <https://www.fao.org/newsroom/detail/g7-fao-food-shortages-agriculture-ukrainerussia-germany/en> (accessed 19 September 2022).

INCREASING FOOD CRISIS IN THE WORLD ECONOMIC SYSTEM DUE TO THE INVASION OF THE RUSSIAN FEDERATION INTO UKRAINE

Summary. The paper considers the risks of the growth of the food crisis in the world economy in connection with the invasion of the troops of the Russian Federation on the territory of Ukraine. Food security in the world economy system is a strategic goal that all countries of the world strive to achieve, as it is related to their national security. Production, distribution and consumption of food are the most important elements of the functioning of the world economic system. Problems in the functioning of the global agri-food system, in particular, high prices for agricultural products, unsatisfactory quality of material and technical means for agricultural production, negative socio-economic consequences of the COVID-19 pandemic, population growth, climate change, loss of biodiversity, etc. disrupt food security and cause existence of such a problem in the system of the world economy as the food crisis. To this day, the specified problem is one of the most serious problems that concern the world civilization and the countries of the world in the conditions of the growth of modern global threats. The invasion of the troops of the Russian Federation on the territory of Ukraine has significantly shaken the state of food security in the world economy and contributes to the growth of the food crisis, since Ukraine and Russian Federation are key agricultural players in the global market, as well as major suppliers of major agricultural commodities including wheat, corn and sunflower oil, while Russia is the world's largest exporter of fertilizer. Russia's unjustified war against Ukraine has already caused irreparable losses, but there is a high probability of starvation for a large part of the country's population due to prolonged military operations on the territory of Ukraine, as a number of regions are highly dependent on imports from Ukraine. The longer the Russian-Ukrainian war will last, the more real the danger of disruption or complete cessation of food supply becomes, not only within the borders of Ukraine and the region, but also throughout the world. If the war is not stopped and adequate measures are not taken, the consequences for the poorest sections of the population will be catastrophic.

Key words: food crisis, food security, food, world economy, Russian-Ukrainian war, export, agricultural products.